

Сумська міська рада
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

майдан Незалежності, 2, м. Суми, 40000, тел./факс 700-560
e-mail: mail@smr.gov.ua

№ _____

на 516-зап від 28.03.2024

СУМСЬКА МІСЬКА РАДА	
Відділ з організації діяльності ради	
Сумської міської ради	
Вхідний №	<u>516/1</u>
від "09" "	<u>04</u> 20 <u>24</u> р.

Депутату Сумської міської
ради VIII скликання
Домінас В.М.

Шановна Валентино Михайлієно!

За результатами розгляду Вашого запиту, підтриманого рішенням Сумської міської ради від 27.03.2024 № 4534-МР щодо створення комплексної Програми зі збереження та увічнення пам'яті про воїнів-героїв м. Суми повідомляємо наступне.

Виконавчі органи Сумської міської ради у своїй діяльності вже послуговуються нормативними документами, які містять завдання щодо збереження та увічнення пам'яті про Захисників України та м. Суми.

Серед них – цільові програми Сумської міської територіальної громади «Соціальна підтримка Захисників і Захисниць України та членів їх сімей» на 2022-2024 роки, «Суспільні комунікації Сумської міської територіальної громади» на 2023-2025 роки, Указ Президента України від 18.05.2019 № 268/2019 «Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді», постанови КМУ № 932 від 09.10.2020 «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки», наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641», наказ Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації від 15.07.2022 № 170-ОД «Про реалізацію Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року», наказ управління освіти і науки Сумської міської ради від 25.10.2022 № 221 «Про реалізацію Концепції національно-патріотичного виховання в закладах освіти Сумської міської територіальної громади до 2025 року» та інші.

За інформацією Департаменту соціального захисту населення, в Сумській міській територіальній громаді станом на квітень 2024 року мешкає 802 члена сімей 464 загиблих Захисників/Захисниць України.

У нашій громаді з 2017 року діє програма «Соціальна підтримка Захисників і Захисниць України та членів їх сімей», в рамках якої передбачені заходи щодо:

- відшкодування витрат з безоплатного поховання або виплати грошової компенсації виконавцям волевиявлення за поховання загиблих (померлих) Захисників/Захисниць України, членів добровольчих формувань Сумської міської територіальної громади, членів громадських невоєнізованих формувань;

- віддання останньої шани загиблим (померлим) Захисникам/Захисницям України, членам добровольчих формувань Сумської міської територіальної громади, членам громадських невоєнізованих формувань (придбання корзини з квітами для покладання та державного прапору);

- вшанування пам'яті загиблих Захисників/Захисниць України до річниці загибелі (придбання квітів для покладання).

Сім'ям загиблих Захисників/Захисниць України також надається матеріальна допомога на виготовлення, встановлення намогильної споруди та елементів благоустрою на могилах загиблих (померлих) Захисників/Захисниць України.

З метою створення сприятливих умов для адаптації в соціумі, психологічної підтримки, забезпечення соціального супроводу Захисників/Захисниць України та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників/Захисниць України в територіальних межах Сумської міської територіальної громади з 2016 року працює комунальна установа «Центр учасників бойових дій» Сумської міської ради, послугами якої охоплено понад 4 тисячі осіб. В рамках Центру отримувачам надаються консультативні послуги, реабілітаційні заходи, проводяться заходи з формування ціннісних орієнтирів, сприйняття власної індивідуальності, впевненості в собі серед молоді громади.

За інформацією управління освіти і науки, з метою увічнення пам'яті воїнів-героїв Сумської міської територіальної громади, заклади освіти громади постійно здійснюють реалізацію заходів національно-патріотичного спрямування та збирають інформацію про захисників України.

Станом на квітень 2024 р. в школах Сумської міської територіальної громади функціонують наступні музеї:

- Історико-патріотичний музей «Пам'ять» (ЗЗСО № 2);
- «Від минулого до сьогодення» (ЗЗСО № 3);
- Музей історії школи (ЗОШ № 4);
- Військово-історичний музей «Пам'ять» (ССШ № 7);
- Музей військової історії (ССШ № 9);
- Музей бойової слави (ЗЗСО № 10);

- Музей історії школи (ЗЗСО № 15);
- Меморіальний музей імені Олексія Братушки (НВК № 16);
- Музей бойової слави «Солдатська пам'ять» (ССШ № 17);
- Музей слави (ЗОШ № 18);
- Музей Бойової слави Захисників Сумщини (ЗЗСО № 19);
- Музей бойової слави (ЗОШ № 22);
- Музей бойової слави (ЗОШ № 24);
- Музей-світлиця «Берегиня» (ССШ № 25);
- Військово-історичний музей «Пам'ять поколінь» (ЗОШ № 27);
- Історичний музей «Українські національні збройні формування 1914-2014» (ССШ № 29);
- Музей полковника Герасима Кондратьєва (Гімназія № 1);
- Музейний куточок Захисників Сумщини (Великочернеченський ЗЗСО);
- Музейний куточок «Бойової слави» (В-Піщанська ЗОШ).

У закладах загальної середньої освіти Сумської міської територіальної громади також створено та функціонують куточки-експозиції у шкільних музеях, присвячені подіям Революції Гідності, АТО/ООС, російсько-української війни, зокрема:

- експозиції «Філіал музею історії АТО», «Пам'ять про Небесну Сотню», «Сумщина – колыска героїв. Живі історії», «Сумщина – колыска героїв. Герої не вмирають, вони живуть в наших серцях», «Сумщина – колыска героїв. Мій тато – мій захисник» (ССШ №2);
- експозиція «Герої не вмирають», присвячена учаснику АТО Віталію Бею, стенд, присвячений Героям Небесної сотні (ССШ № 17);
- історико-краєзнавча експозиція «Державність та патріотизм» (ЗЗСО № 21);
- експозиція «Хорообрі серця» (В-Піщанська ЗОШ);
- експозиції «Герої не вмирають» та «Доки ми пам'ятаємо - вони серед нас» (Стецьківський ЗЗСО).

Крім того, у 21-му закладі загальної середньої освіти СМТГ створено інформаційні стенди, присвячені героям-захисникам та учасникам російсько-української війни.

Так, у МНВК облаштовано інформаційні стенди, присвячені захисникам України, які віддали своє життя, героїчно захищаючи суверенітет, територіальну цілісність й недоторканість України. Вказані стенди інформаційно доповнили куточком патріотичного виховання, створеним у 2019 році в рамках Всеукраїнського проекту «Криївка слави» за фінансової підтримки Міністерства ветеранів та тимчасово окупованих територій України.

Інформаційний стенд, присвячений захиснику України М.І. Осипову, облаштовано у кабінеті історії ССШ № 1.

У СШ № 30 «Унікум» створено контактний музей «Зал Героїв», присвячений героям-захисникам.

Додано розділ «Воїни Світла» в музеї ЗОШ № 22, що містить матеріали про випускників закладу.

У ЗОШ № 18 радою музею та членами волонтерської групи «Милосердя» проводиться збір свідчень про батьків та випускників школи, учасників російсько-української війни. Уже зібрані матеріали про двох батьків учнів школи, які загинули на війні, та трьох випускників школи, які віддали своє життя за незалежність України. Триває оформлення експозицій в закладі освіти.

У ССШ № 7 розпочато роботу над створенням експозицій загиблим випускникам – Антону Вдовіну, Владиславу Щелинському, Дмитру Ольховику.

У ЗОШ № 15 проводиться робота про збору інформації про загиблих випускників школи – Ігоря Набока, Владислава Павленка.

Планується робота щодо створення в НВК № 16 віртуального музею імені Олексія Братушки.

Триває збір матеріалів для створення музею Героїв АТО/ООС на базі ЗОШ № 23.

Таким чином, заклади освіти Сумської міської територіальної громади ведуть постійну роботу щодо облаштування експозицій музеїв та оформлення інформаційних стендів для вшанування, збереження історичної пам'яті про загиблих сумчан-захисників України.

Процедура розміщення інформаційних табличок з іменами загиблих захисників України на будинках, де вони мешкали, також передбачена чинними нормативними документами і потребує лише достатнього фінансування.

Одним з пріоритетних завдань управління суспільних комунікацій є підвищення рівня поінформованості мешканців громади про вшанування пам'яті загиблих захисників України.

Так, управління реалізує на постійній основі інформаційну кампанію «Герої не вмирають!». Це стилізовані постери з фото та даними загиблих. У соціальних мережах вони поширюються у день роковин смерті Героїв із постом, у якому розповідається про життя та бойовий шлях загиблих захисників України.

Такі матеріали розміщуються також на офіційному сайті Сумської міської ради у розділі «Обличчя Героїв-сумчан / Герої не вмирають!» <https://smr.gov.ua/uk/misto/pro-sumchan/oblichchya-gerojiv-sumchan/537-heroi-ne-vmyraiut.html>.

За ініціативи управління та за підтримки обласної військової адміністрації торік до Дня захисників і захисниць України на основі цих постерів були підготовлені відеоматеріали про всіх загиблих військовослужбовців, які транслювалися на екранах у центрі міста. Наразі проект продовжений на постійній основі, тож ці матеріали можна спостерігати щодня.

Управління суспільних комунікацій також анонсує повідомлення про час та місце відспівування і поховання Захисників, а потому – фотозвіт про скорботну подію. Звертаємо увагу, що відповідні дані надаються офіційно, через канал комунікації з ТЦК та СП, тож фактор вибіркості відсутній.

Додамо, що такі інформаційні матеріали завжди мають відгук у сумчан та набувають поширення серед мешканців, використовуються іншими сумськими медіа.

Фахівці управління з метою вшанування пам'яті загиблих під час повномасштабного вторгнення рф розробили відеоролик «Хвилина мовчання», у якому використані матеріали на основі сумських подій. Він транслюється щодня о 9:00 під час загальнонаціональної Хвилини мовчання у офіційних соцмережах та на екранах у місті. Крім того, щодня Хвилина мовчання оголошується за допомогою вуличного радіо завдяки встановленим у середмісті репродукторам та системі оповіщення.

Що стосується постерів, присвячених пам'яті загиблих Героїв, на бордах та сіті-лайтах, вони розміщуються за особистим зверненням рідних та близьких. Сумська міська рада не володіє зовнішніми рекламними носіями, тому звертається до їх власників з проханням розмістити постери на правах соціальної реклами, сплачуючи з бюджету за їх поклейку. Також коштом бюджету громади передбачено можливість сплати за розробку макета та друк постера. На рік для управління передбачене фінансування на зовнішню соціальну рекламу з розрахунку 28 бордів та 28 сіті-лайтів на всі можливі теми.

Також на офіційному сайті міської ради функціонує розділ, присвячений Почесним громадянам міста Суми. Тут подається більш детальна інформація про загиблих захисників, яким присвоєне це почесне звання. Матеріали узгоджені з їх рідними та близькими.

Також завжди висвітлюється у офіційних джерелах Сумської міської ради інформація про присвоєння звання «Почесний громадянин м. Суми», нагородження почесними відзнаками Сумської міської ради та виконавчого комітету, зокрема, «За заслуги перед містом», «Захисник України. Герой міста Суми» та інших.

Як повідомили у Департаменті забезпечення ресурсних платежів, з метою увічнення пам'яті загиблих Захисників нашої держави, які загинули, відстоюючи свободу, незалежність і територіальну цілісність нашої держави під час збройної агресії рф, враховуючи численні звернення сімей і рідних загиблих, депутатів Сумської міської ради, представників свідомої громадськості, за дорученням Сумської міської військової адміністрації розпочато організаційні заходи з підготовки проведення відкритого Всеукраїнського архітектурного конкурсу на кращу проектну пропозицію створення в місті Суми Алеї Слави.

Для цього фахівці Департаменту опрацювали найбільш важливі і прийнятні ділянки центральної частини міста, підготували вихідний картографічний матеріал та виконали відео- і фотофіксацію їх сучасного стану. Ці матеріали будуть передані комітету з проведення Всеукраїнських конкурсів при Президії Національної спілки архітекторів України, який

співпрацюватиме з Департаментом з підготовки умов проведення цього конкурсу. Департамент забезпечення ресурсних платежів, як організатор і замовник конкурсу, бачить серед його учасників не лише кращих місцевих архітекторів, а бажає залучити для створення образного рішення Алеї Слави в місті Суми митців всеукраїнського рівня.

Нині Департамент опрацьовує механізм фінансування проведення такого відкритого Всеукраїнського архітектурного конкурсу з преміальним фондом в межах затвердженої цільової програми.

Оголошення про його проведення буде розміщено на офіційних вебресурсах Сумської міської ради та Департаменту забезпечення ресурсних платежів відповідно до Порядку проведення архітектурних та містобудівних конкурсів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 25.11.1999 № 2137.

Додамо, що на Ново-центральному Баранівському кладовищі вже стартувало облаштування Меморіалу Слави, присвяченого загиблим Захисникам України. Це важливе та знакове місце в Сумах, адже тут віддаємо останню шану нашим Захисникам. Для сумчан – це місце слави та героїзму, тому воно повинно мати належний вигляд. Відтак, у 2023 році було створено робочу групу, до складу якої увійшли представники влади, депутатського корпусу, громадських організацій та рідних загиблих. Розроблено ескізний проєкт та визначено виконавця першої черги – АТ «Сумбуд».

А вже 9 квітня розпочалися роботи з підготовки секторів поховань, будівництва доріжок та автомобільного проїзду. Потім будуть встановлювати пам'ятники на похованнях захисників. І вже після цього перейдуть до облаштування центральної частини Меморіалу. Загалом на його облаштування з бюджету громади передбачено 43,6 млн грн.

Таким чином, вважаємо наразі за недоцільне збільшувати кількість цільових програм, беручи до уваги, що усі аспекти зі збереження та увічнення пам'яті про воїнів-героїв м. Суми вже наявні у інших програмах та нормативних документах. Вони реалізуються на постійній основі відповідно до наявного фінансування.

Секретар Сумської міської ради

Артем КОБЗАР

*Дяговець О.В.
Масік Т.О.
Клименко Ю.М.
Кобелецька С.В.*

